

Suyumova Marhabo

+998932621801

suyumovamarhabo@gmail.com

Farg'ona Davlat Universiteti

Ijtimoiy ish yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktablarda ijtimoiy ish qanday yuritilishi lozim bu kasbiy faoliyat turiga nechog'lik ehtiyoj borligi, ijtimoiy ish xodimlari maktabda asosan qaysi toifa o'quvchilar bilan ishlaydi va ish samaradorligi qay darajada bo'lishli maktablarda ijtimoiy ish xodimining tarixi qanday bo'lganligi haqida so'z yuritiladi*

Kalit so'zlari: *Maktab, ijtimoiy ish, ijtimoiy ish xodimi, o'quvchilar, ruhiy va jismoniy qiyinchiliklar.*

Hozirgi rivojlanayotgan jamiyatda albatta ijtimoiy ish va ijtimoiy ish xodimining o'rni beqiyos hisoblanadi. Har bir soha ijtimoiy ish kirib kelishga ulgurdi desak mubolag'a bo'lmaydi. Ijtimoiy ish tushunchasiga oydinlik kiritadigan bo'lsak bu insonlar duch kelgan hayotiy qiyin vaziyatlar, favqulotdagi holatlar, aholining zaif qatlamlari bilan ish olib boradi va holatini vaziyatini yaxshilash uchun yo'nalish ko'satadi. Ijtimoiy ish-bu muhtoj odamlarga xizmat qiladigan turli xil mutaxassislarni qamrab oladigan keng tarqalgan kasb. Xalqaro ijtimoiy ishchilar federatsiyasi ijtimoiy ishni "o'zaro bog'liq qadriyatlar tizimi, nazariya va amaliyot" deb ataydi. Ijtimoiy ishchilar o'ziga xosdir, chunki ular muammoning individualdan tortib to ijtimoiy, psixologik va siyosiy jihatlariga qadar turli xil jihatlarini ko'rib chiqadilar. Mijozlarga xizmat ko'rsatishning keng tarqalgan usullari maslahat, terapiya va ta'lim berish va mijozlarni tegishli davlat yoki xususiy resurslarga ulashni o'z ichiga oladi.³⁷ Ijtimoiy ish bu ko'plab sohalarni o'z ichiga qamrab olishi bilan ham ajralib turadi. Ijtimoiy ish xodimi esa albatta bu ishlarni bevosita amalga oshiruvchi shaxs demakdir. Maktab dargohi ham ijtimoiy ish va ijtimoiy ish xodimiga juda zaruriyat sezadigan maskan hisoblanadi. Maktablardagi o'quvchilar holati ularning dars jarayonida o'zini qanday tutishi va anima sababdan darslarni o'zlashtirishda oqsoqlanayotganligi ularni qiynayotgan muammolar bilan albatta ijtimoiy ish xodimi shug'ullanadi, to'g'ri maktablarda psixologlar ham bor ammo ular faqatgina o'quvchining ruxiyatini o'rganish bilan cheklanishadi holos. Ijtimoiy ishchi o'quvchining ham ruxiy ham jismoniy tomonlariga e'tibor qaratadi va uzviylikda uning oilasi bilan hamkorlik olib boradi va shu orqali o'quvchi bilan mukammal tarzda ijtimoiy ish olib boradi. Maktabdagi ijtimoiy ish-bu xavfsiz va samarali maktab muhitini yaratishga qaratilgan ijtimoiy ish sohasi. Ushbu sohadagi mutaxassislar o'quvchilarga har kuni

³⁷ SOCIAL WORK. What is Social Work? | by Danicca Alagaban | Medium

uyda ham, maktabda ham duch kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va bosimlarni engishga yordam berishga e'tibor berishadi. Maktab ijtimoiy ishchisining asosiy maqsadi har bir o'quvchiga maktabda o'z qobiliyatlari darajasida muvaffaqiyat qozonishiga yordam berishdir. Maktab ijtimoiy ishchisi o'quvchiga ularni hal qilishda yoki ishlashda yordam berishi mumkin bo'lgan bir qator muammolar mavjud. Ushbu ijtimoiy ishchilar o'quvchilarga yordam berishga harakat qiladigan muammolarning asosiy turi bu maktabda duch kelishi mumkin bo'lgan muammolardir. Masalan, maktabdagi ijtimoiy ishchilar o'qish yoki ijtimoiy jihatdan qiyin bo'lib tuyulishi mumkin bo'lgan o'quvchilarga murojaat qilishlari mumkin. Xulq-atvorning jiddiy muammolari maktab ijtimoiy ishchilari tomonidan ham hal qilinishi mumkin. Ba'zi hollarda, o'quvchilar maktabda duch keladigan muammolar ularning uydagi tajribalari bilan bevosita bog'liq bo'lishi mumkin. Shu munosabat bilan, maktab ijtimoiy ishchilari o'quvchilar uyda zo'ravonlik yoki qashshoqlik kabi muammolarga duch kelishi mumkinligini aniqlashga o'rgatilgan.³⁸

Ijtimoiy ish xodimi o'quvchilar bilan ishlaganda juda ham zukkolik va ziyraklik talab etiladi, o'quvchining har biri so'zi va har bir hatti harakatiga alohida e'tibor berish lozim va uning so'zlarini diqqat bilan eshitish kerak. O'quvchi o'zini ijtimoiy ish xodimi oldida erkin tuta olishi har bir gapni o'zini qiynayotgan muammosini ochiq qayd olishi va buning uchun ijtimoiy xodim tomonidan hech qanday cheklov qo'yilmagan bo'lishi kerak ya'ni ijtimoiy ish xodimi o'zini yuqori pog'onada o'quvchi esa quyida emas balki darajalar tengligi muammo yechimining asosidir. Agar o'quvchini qiynayotgan muammo oilasi bilan bog'liq bo'lsa ijtimoiy ish xodimi uning oilasi bilan ishlashi juda muhim hisoblanadi.

Maktab ijtimoiy ishchisining vazifalari: O'quvchilarning maktabdagi faoliyati, xulq-atvori va ijtimoiylashuviga ta'sir qiladigan shaxsiy va psixologik muammolar bo'yicha maslahat berish. Kerak bo'lganda maslahat, davolash rejalarini yoki seminarlar berish, profilaktika dasturlari va aralashuv rejalarini ishlab chiqish. Talabalar bilan muloqot qilish, ularga yordam yoki maslahat kerak bo'lishi mumkin bo'lgan sohalarni aniqlash.

O'qituvchilar va ma'murlarga azoblanish sabablarini aniqlash uchun talabalar bilan muloqot qilish orqali xatti-harakatlar va hayotga munosabat muammolarini hal qilishda yordam berish.

Iqtisodiy, hissiy yoki jismoniy muammolarga duch kelgan talabalarga yordam berish uchun tashqi qo'llab-quvvatlash xizmatlariga kerak bo'lganda ma'lumot berish. Xavf ostida bo'lgan yoki nogiron o'quvchilarga yordam berish. O'quvchilarning muammolarini tushunish uchun ota-onalar, o'qituvchilar va ma'murlar bilan muloqot qilish. Talabalarning yutuqlari va muammolarini kuzatish uchun hujjatlar va hisobotlarni yuritish.

³⁸ <https://careersinpsychology.org/start-a-school-social-work-career/>

Zo'ravonlik,

zo'ravonlik, ochlik yoki uysizlikdan aziyat chekayotgan talabalar va oilalarga boshpana, oziq-ovqat banklari va sog'liqni saqlash kabi resurslardan foydalanishda yordam berish.³⁹

O'zbekistonga ijtimoiy ish yangi kirib kelgan faoliya turi bo'lishiga qaramay anchagina sohalarni qamrab oldi. Maktablarda ham ijtimoiy ish va ijtimoiy ish xodimiga bo'lgan talab brogan sari ortib bormoqda bu albatta kelajak avlodni yanada barkamol yanada komil inson bo'lishi uchun debochaning bir qismi hisoblanadi.

Maktabning ijtimoiy ishi Qo'shma Shtatlarda keng tarixga ega bo'lib, yigirmanchi asrning birinchi o'n yilligiga to'g'ri keladi, u Nyu -York, Boston, Chikago va Nyu -Xeyvenda (Konnektikut) tashkil etilgan. Maktab ijtimoiy ishchilari o'z faoliyatini boshlaganlarida, adolat va adolat tarafdorlari, shuningdek, uyga tashrif buyuruvchilar sifatida tanilgan.

Maktabda ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishning kengayishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatdi. 1900 yilga kelib shtatlarning uchdan ikki qismidan ko'prog'i majburiy qatnashish to'g'risidagi qonunlarga ega edi va 1918 yilga kelib har bir shtat majburiy qatnashish qonunlarini qabul qilib, maktabga borishni majburiy qilib qo'ydi. Bolalar mehnati to'g'risidagi qonun hujjatlari, Maktablarda ijtimoiy ish olib borishni boshlagan Progressiv Harakat va jamoalarni joylashtirish dasturlari ham uning o'sishiga olib keldi. 1917 yil Chikagoda darsdan chetda qolish bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot "jamoaning ijtimoiy kasalliklarini tushunadigan maktabga tashrif buyuruvchilarga bo'lgan ehtiyoj" va maktab ijtimoiy ishchilari bu mas'uliyat uchun eng yaxshi jihozlanganligini tasdiqladi. Meri Richmond, ijtimoiy ishning asoschilaridan biri, 1922 yilda yozgan kitobida tashrif buyurgan o'qituvchiga butun bobni bag'ishlagan. Maktab ijtimoiy ishi bir qator amaliy modellar atrofida tuzilgan, shu jumladan an'anaviy-klinik model; maktabni o'zgartirish modeli, uning asosiy maqsadi maktabning disfunktsional sharoitlari; maktab ijtimoiy ishchilarini jamoani tashkil etish usullaridan foydalanishga undaydigan jamoat maktabi modeli; Maktab, jamoa va o'quvchiga va ularning o'zaro ta'siriga qaratilgan ijtimoiy o'zaro ta'sir modeli.

Maktab ijtimoiy ishchilari vositachi, muzokarachi va maslahatchi bo'lib xizmat qiladi; ular talabalarni himoya qiladi, o'quvchilarning shikoyatlarini tinglaydi va o'quvchilar, o'qituvchilar va boshqa maktab xodimlari uchun norasmiy guruhlar tuzadi. Xususan, ular maqsadli guruhlar (kimyoviy qaramlik, nogironlik va h.k.) uchun imkoniyatlarga ta'sir etuvchi o'quvchi, maktab va jamiyat sharoitlarini o'rganadilar va baholaydilar.⁴⁰

Tarixdan guvohi bo'lamizki ijtimoiy ish va ijtimoiy ish xodimining o'zni maktablarda beqiyos bo'lgan. U oraqi bolaning ijtimoiy psixologik holatlari ochiqdigan va kerakli yordam turi ko'rsatilgan. Har bir maktabda albatta ijtimoiy ish va ijtimoiy ish xodimi bo'lishi darkor.

³⁹ School Social Worker Job Description (betterteam.com)

⁴⁰ Ijtimoiy ish - Ta'Lim - 2024 (kineshma.net)

1. SOCIAL WORK. What is Social Work? | by Danicca Alagaban | Medium
2. Employment Outlook & Career Guidance for School Social Workers
3. Thinking About a Career in Social Work? 3 MSWs
4. Online Degree vs Campus in Social Work
5. <https://careersinpsychology.org/start-a-school-social-work-career/>
6. School Social Worker Job Description (betterteam.com)
7. Ijtimoiy ish - Ta'Lim - 2024 (kineshma.net)